Вх. № ЧР-03-392/21.10.2024 г.

СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Кирилка Симеонова Тагарева, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, научно направление 3.2. Психология,

върху научните трудове за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност професор, по професионално направление 3.2. Психология (Психология на ранното детство), обявен в ДВ бр. 58 от 09.07.2024 г.,

с кандидат доц. д-р Мария Петрова Трифонова

I. Оценка за съответствие с минималните национални изисквания

Справката на доц. д-р Мария Петрова Трифонова ясно показва, че с работата си и постиженията си, тя удовлетворява и надхвърля минималните национални изисквания от Закона за развитие на академичния състав в Република България за заемане на академичната длъжност „професор“ в професионално направление 3.2 Психология.

II. Изследователска дейност и резултати

1. Оценка на монографичния труд.

Доц. д-р Мария Петрова Трифонова е представила като хабилитационен труд монографията „Движение и проучване на света от детето“, С. Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 2024, 212 с., ISBN: 978-619-245-450-0. Книгата съответства на изискванията за монографичен труд по своя характер, цялостност и обем. Монографията представлява задълбочено и всестранно изследване на актуална тематика, свързана с психологията на развитието в ранния онтогенезис. Тя е плод на дългогодишни творчески усилия на авторката и дава значими приноси към научната област за вземане на решения от перспективата на психологията. Изследвани са двигателната и познавателната активност на кърмачетата в контекста на развитийните каскади. В първа глава теоретично е обосновано изследването на двигателната и проучващата дейност при децата в перспективата на каскадите. Анализирани са: детското развитие в перспектива на каскадите; двигателното развитие и проучващото поведение. Специално

внимание е отделено на социалното развитие и проучващото поведение на малкото дете в контекста на отношението „надеждна привързаност - изследователско поведение“. Втора глава е посветена на теоретично и емпиричното изследване на връзката между двигателните умения и детското проучване. Това умело е направено в контекста на четири „възрастови прозорци“ в моторното развитие на кърмачето с акцент върху четири двигателни постижения: повдигане на главата, обръщане на тялото; достигане и хващане на предмет; сядане и пълзене; прохождане. Получено е емпирично доказателство за взаимодействието между двигателните навици в четирите възрастови периоди и формиране на любознателност, любопитство и проучване на околния свят в първата година от живото на детето. В монографията задълбочено се анализират релевантни на темата класически и съвременни литературни източници Приносите на труда се изразяват в проверка на модела за развитийните каскади в българската културна среда в едно изследване на двигателната и проучващата активност в кърмаческа възраст. Резултатите от тези авторски изследвания могат да са от полза за родители, медици, психолози, педагози, социални работници, както и за изготвяне на практически приложения при отглеждането и възпитанието на децата в ранна детска възраст.

2. Оценка на приносите в останалите приложени публикации, направени след назначаването на академичната длъжност „доцент“.

Като кандидат по този конкурс, доц. д-р Мария Петрова Трифонова е представила още 23 публикации, направени след назначаването на академичната длъжност „доцент“: 18 статии и студии и 5 глави от колективни монографии. Публикациите са показателни за системната и целенасочена работа на доц. д-р М. Трифонова в продължение на години по актуални теми. В част от тях се проучват различни фактори и аспекти на качеството на образователната среда в детските градини, професионалната квалификация на учителите, новите образователни технологии. Друга част се отнасят до изучаване на развитието и възпитанието на децата: двигателното развитие; овладяването на езика; овладяването на представата за живо-неживо в природата; когнитивното, емоционалното и социалното развитие. Трета част от публикациите са посветени на конструиране, адаптация и стандартизация на инструменти за оценяване и диагностика на децата в ранно детство: установени са психометричните параметри – външната валидност, сензитивност, специфичност и надеждност на създадената кратка форма на скрининг теста за тригодишни деца и др. Част от публикациите са в реферирани и индексирани бази за научни издания - признак за високото качество на изпълнение на

изследователските задачи, които си поставя авторката. Те представляват несъмнен и оригинален принос към научното знание.

3. Цитиране от други автори.

В справката са посочени 28 цитирания на публикациите на доц. д-р Мария Петрова Трифонова от други автори в научни издания, което показва, че изследванията и постиженията на кандидатката са разпознати и са получили заслужено признание от международната и българската научна общност.

4. Оценка на резултатите от участие в изследователски и творчески проекти и приложение на получените резултати в практиката.

Доц. д-р Мария Петрова Трифонова участва общо в 6 изследователски и творчески проекти; четири са национални, два – международни; в един от проектите е участник, а в останалите шест – ръководител. Проектната дейност напълно съответства на научните интереси на авторката в областта на ранното детско развитие и възпитание и резултатите имат практическа насоченост.

5. Научен принос, оригиналност на представените трудове и достоверност на представените научни данни.

Основните приноси на изследователската дейност на доц. д-р Мария Петрова Трифонова, свързани с настоящия конкурс са демонстрирани убедително чрез представения монографичен труд и значителен брой публикации, включително в реферирани и индексирани международни издания. Те се заключават в изследване на ранни възрастови периоди от живота на човека, изследване на психологически конструкти и взаимовръзки, на базата на които са изведени практически модели. Приносите са:

1. Направен е теоретичен анализ и обосновка на подхода за развитийните каскади и неговото операционализиране в изследване на двигателната и проучвателната активност на детето.
2. Изследвано е качеството на образователната среда в детските градини.
3. Създадени са приложения на психологическото знание в образователната практика.
4. Изучени са условията за развитие на децата с риск от проблеми в развитието.
5. Конструирани, адаптирани и стандартизирани са инструменти за психологическо измерване и оценка в детска възраст.

III. Лични впечатления от кандидата

Познавам доц. д-р Мария Петрова Трифонова като колега, работещ в полето на ранното детско развитие през участия в различни научни форуми, конгреси, конференции. Моите впечатления са подчертано положителни. Тя е изследовател с ясно формулирани научни интереси, които следва систематично.

Заключение

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, намирам за основателно да дам своята **положителна** оценка и **да** препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Научния съвет на ИИНЧ за избор на доц. д-р Мария Петрова Трифонова на академичната длъжност „професор“ в ИИНЧ - БАН по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки професионално направление 3.2. Психология.

18.10.2024 Подпис: